

Asbjørn Sonne Nørgaards velkomsttale ved Ulighedens Topmøde

Taler

Asbjørn Sonne Nørgaard
Direktør, CEVEA

Dato

20. november 2023

Sted

Svend Aukens Plads 11, 2300
København S

[...]

Ja, temaet for Ulighedens Topmøde i år er **Det skæve Danmark**. Med det tema ønsker vi at sætte fokus på den geografisk ulighed, der også findes i Danmark.

Uligheden ytrer sig selvfølgelig ikke kun geografisk. Faktisk sætter vi i Danmark stort set ny **ulighedsrekord** hvert år. Fra år til år stiger den økonomiske ulighed ikke meget, men den stiger – og det gælder uanset, hvordan vi måler den.

Men uligheden er **også geografisk**. Og politiske tiltag, der øger uligheden, har næsten altid også geografiske konsekvenser.

Når **kontanthjælpen for unge** sættes ned, som det sker i den seneste aftale for en måneds tid siden, ja så rammes de unge på kontanthjælp selvfølgelig. Men det har også afledte geografiske konsekvenser. De områder, hvor der er mange unge på kontanthjælp, rammes hårdere, end de områder hvor få unge er på kontanthjælp. Det kunne være Lolland-Falster, Langeland og det sønderjyske. Men det gælder også nogle af de større byer.

Det samme gælder for områder med **mange flygtninge og indvandrere**, der er kommet til Danmark før 2008. Også de vil få en lavere ydelse. Og også det vil få konsekvenser for den geografiske ulighed.

Når regeringen ønsker at **lempe skatten**, og især de højeste indkomster får en klækkelig gevinst på omkring 1000 kr. om måneden, har det også geografiske konsekvenser. Fordi der er flere i Rudersdal, Hørsholm og Gentofte.

Noget helt andet er så, om vi skal prioritere skattelettelser i en tid, hvor

borgmestrene annoncerer store besparelser på velfærden.

Geografisk ulighed er ikke ligegyldigt. Alting er lettere i en kommune med meget høje indkomster og derfor gode skatteindtægter og få på overførselsindkomster. Det har umiddelbart konsekvenser for den velfærd, som kommunen har råd til, og som borgerne har adgang til.

Hvis ikke vi havde den **mellemkommunale udligning** mellem kommuner, hvor rige kommuner betaler til fattige kommuner med stort udgiftsbehov, så ville den økonomiske ulighed i velstand have helt uoverskuelige konsekvenser for uligheden i velfærd på tværs af landet. Godt at vi har denne omfordelingsmekanisme. Ellers ville det se skidt ud på Lolland og Langeland og i Jammerbugten.

Velstanden og indkomsterne er skævt fordelte i Danmark, og det er som sagt blevet mere skævt. Det vil Lars Andersen fra AE-Rådet fortælle mere om senere i dag.

Og som Marie Louise Schultz-Nielsen fra Rockwoolfonden vil vise, er det ikke kun mellem kommuner, men også indenfor kommuner, at vi ser en øget tendens til, at rige og fattige klumper sig sammen – altså hver for sig!

Men i et land som Danmark, hvor knap halvdelen af vores nationalindkomst går igennem de offentlige kasser, er det selvfølgelig ikke kun velstanden og indtægterne der har betydning. Det er også vigtigt at se på, hvilken velfærd borgerne har adgang til, og om den **ulighed vi ser i velstand** på tværs af landet, også genfindes når vi ser på **velfærdens Danmarkskort**.

Hvis det er tilfældet – altså at de rigeste kommuner målt på velstand og indkomster også er dem med den bedste velfærd til borgerne – ja så har vi i **geografisk forstand fejlet**.

Som en lille teaser, kan jeg allerede nu afsløre, at så slemt ser det heldigvis ikke ud. Mange kommuner med lave indkomster har faktisk en rigtig god velfærd. Det vil Magnus Thorn Jensen vise jer om lidt, når han præsenterer nogle af resultaterne fra Ceveas analyse af **Det Skæve Danmark**.

Hvorfor er det så vigtigt **også** at se på velfærden, når vi taler om ulighed? Det er der mindst 2 grunde til:

For det første er **offentlig velfærd generelt omfordelende**. De højeste indkomster betaler mest i skat – det er da heldigvis stadigvæk tilfældet, mens alle har adgang til samme velfærdsydelser. Det forbrug man har af velfærd, er generelt set ikke koblet til, hvor meget man betaler i skat. Derfor er indkomstuligheden også mindre, når vi regner de ydelser med, som vi får fra det offentlige, end hvis vi alene ser på folks indkomster i kroner og øre.

For det andet handler både velstand og velfærd om **livsmuligheder**. Det er klart, at forskelle i indkomster og formuer har stor betydning for ens muligheder. Man kan selvfølgelig købe flere biler, bo bedre, tage på flere ferier og drikke mere dyr vin, hvis man har mange penge.

Men man kan også spare mere op til alderdommen, tegne en fed lønforsikring og lave en solid uddannelsesopsparing til sine børn. Man kan købe privat lektiehjælp, hvis børnene har brug for det, og man synes der er for få ressourcer i folkeskolen. Man kan også vælge en privatskole. Og hvis der stadig er en million eller to til overs, kan man da også købe en lejlighed til børnene, der skal studere i København eller Aarhus. Det har endda vist sig at være en god forretning!

Velstand betyder utroligt meget for vores **livsmuligheder**. Men det gør velfærden også. Og det gør den gennem hele livet.

Omsorg, god pleje og meningsfyldte aktiviteter betyder meget for ældres livskvalitet og muligheder for at leve et godt liv i alderdommen.

God behandling, når man bliver syg, korte ventelister og adgang til egen læge eller psykologhjælp betyder rigtigt meget **nu og her** for ens livskvalitet. Men det betyder også meget for de syges trivsel og de livsmuligheder, man har. Halve og hele års ventetider på en knæoperation eller i psykiatrien, reducerer folks livsmuligheder i ventetiden – og måske også på længere sigt. Det vil Peter Qvortrup Geisling fortælle mere om senere i dag.

Især de offentlige tilbud på børn- og ungeområdet – daginstitutioner og skoler, har stor betydning for de unges livsmuligheder senere i livet.

Hvis ikke man får en god ballast med fra de helt unge år, har det store konsekvenser igennem hele livet. Tidlig sprogstimulering, god undervisning, der også samler de svageste op, trivsel osv. er helt afgørende for, at de unge får uddannelse og job. Og det har til gengæld stor betydning for ens livsindkomst og velstand.

Stine Myssen fra Cevea vil senere fortælle meget mere om, hvordan det ser ud med kvaliteten af daginstitutioner og skoler på tværs af landet.

Men altså: Både velfærd og velstand er helt afgørende for borgernes livsmuligheder.

Og ligesom velstanden er en forudsætning for velfærden – det hører vi ofte i disse år – så er **velfærden også afgørende for velstanden**. Det gælder samfundsmæssigt og det gælder ikke mindst for den enkelte.

”Danmark er – som Karl [Murray Mikkelsen, red.] sagde – for lille et land [til] store forskelle.”

Man kan derfor godt hælde til det synspunkt, at den velfærd borgerne møder, skal være ens i hele landet. At vi skal omfordele massivt mellem landets kommuner. Også mere end i dag. At der skal være ens krav og minimumsstandarder for alle velfærdsområder. At alle skal have adgang til præcise samme velfærd.

Men for det første er det praktisk umuligt. Man kan ikke have et sygehus på ethvert hjørne i en middelstor dansk provinsby – nogle vil have længere til akut behandling. Man kan sådan set heller ikke have den fulde palette af uddannelsesmuligheder i cykelafstand fra Lemvig, Maribo og Rudkøbing. Der er geografiske forskelle i adgangen til velfærd.

Dertil kommer, at vi også har et lokaldemokrati, som vi normalt er stolte af, og som vi værdsætter. Blandt andet fordi det er tættere på borgerne. Jeg taler senere i dag med Søren Serritzlew fra Aarhus Universitet om værdien af lokaldemokratiet.

Hvis vi skal tage lokaldemokratiet alvorligt, så vil der være forskelle på de lokale prioriteringer, og dermed de velfærdstilbud, som borgerne har adgang til. Den

danske velfærdsstat er jo faktisk en velfærdskommune, når det handler om det meste af den borgernære velfærd. Det er kommunerne, der drifter velfærden.

Og hvis de prioriterer små landsbyskoler for at holde liv i de små lokalsamfund, har de vel lov til det – også selv om det naturligvis koster på, hvor god faglærerdækningen er i alle fag.

Vi taler i disse år meget om, at kommunerne skal ”frisættes”, og at man ikke fra Christiansborg kan og bør bestemme, hvordan velfærden skal organiseres i Herning, Hjørring, Holbæk og Hedensted.

Men hvor går grænsen for den lokale autonomi, når det handler om velfærden? Hvor meget skal være op til den enkelte kommune? Hvor meget skal bestemmes og hegnes ind af Christiansborg? Skal vi have 96-98 vidt forskellige jobcentre i Danmark med hver deres politik og indsatser i forhold til de ledige og dem på kanten af arbejdsmarkedet.

Ulighedens Topmøde handler også om politik, og om hvad vi kan og børe gøre for at mindske uligheden i Danmark.

Jeg er derfor glad for, at vi har en perlerække af politikere og beslutningstagere, der skal debattere uligheden og **Det skæve Danmark**. Hvad er godt og skidt? Hvad skal vi gøre fremadrettet?

I kan selv se i programmet på bordene, hvem vi skal have besøg af.

Jeg ser frem til de kloge og tankevækkende oplæg, som rammer dagens debatter ind. Og jeg ser frem til nogle konstruktive debatter med politikerne. Husk at I også kan stille spørgsmål til politikerne. Det vil Karl fortælle mere om senere.

Velkommen til jer alle sammen.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Velkomsttale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/asbjorn-sonne-norgaards-velkomsttale-ved-ulighedens-topmode>